

Tornai József

Szárny nélkül

Amiből én kizárattam, de fájva,
az a zene továbbajándékozása.

Mint kimetszett, ki látja a szép nőket,
de belsejükben soha nem örülhet.

Mert teljes férfi, ha fölfortyan vére,
lebukik asszonytest hattyútoll-ködébe.

Nincs művészet, mely úgy földúl, mint a zene,
zene, ó nélküled fonnyadnom kellene!

Ha nem sütné rám hegedű, hárfa, dob sugara,
nem tudnék magasba-mélybe szédülni soha.

Csak a zenét, csak a zenét, sírta régi versem,
de hangszerét nem kaphatta meg a lelkem.

Egy kézzel oszt az isten, s én a lírát kaptam,
a hangok mindig bent szökellnek agyamban.

És szédülök és táncolok önkívületemben,
hogy hallgathatom legalább titkos-betegebben,

mintha én is játszhatnék, mint annyi társam,
ki részt is vesz az elvarázsolásban,

és Lisztet, Bartókot igézi belém a zongorán,
vagy egész zenekar-vadon döbbenti meg szobám,

s a csöndességből óceánok csapkodása tör föl,
és én szárny nélkül szabadulok el a földtől.

TORNAI JÓZSEF (1927) költő, író, műfordító. A *Hitel* fõmunkatársa. A Nemzet Mûvésze.

Ments meg, hajnalcsillag...

A megváltóktól is elkomorodom,
kik javítani akarták fajom.

Nem voltak rossz lovasok ők,
csak azt hitték, a régi gyeplőt

ki lehet cserélni újra,
s az ember lesz a Himalája csúcsa.

De szép s a jó sose lett igaz,
nem segítettek a kürtölő szavak.

Maradtunk félkegyelműek, gyilkosok,
sárból soha ki nem mászók. Gyalog

menetelő korcsai
annak, akin nem lehet segíteni.

Mélységből kiáltok
fületekbe, messiások!

Ha magja fogtörő, keserű,
nem nőhet abból se gyümölcs, se fű.

Ez rohadt végig, tízezer éveken
át tekergő gyász-történelem.

Nem használtak, küldöttek, sok égi harsogó,
az édes föld így embernek nem való.

Áldás, rontás, bölcsesség, büntetés:
győzött a hús és vesztett az ész,

és a vesztes gurul, zuhan annál gyorsabban a mélybe,
ments meg, hajnalcsillag, a megváltóktól végre!

Nincs irgalom

Forradalom, forradalom,
de sok embert lőttél agyon!

A zsarnokkéz még rosszabb volt:
nem aratott, csak kaszabolt.

S jött a vallás kígyó-bókkal,
máglyás inkvizícióval.

Egyik kapu se virult ki,
akárhogy próbáltuk nyitni.

Most a gépek vannak soron,
s lehetne, de nincs irgalom:

eltaposnak holnap, tudom.

Agyatok, mint a mindenség

Belétek kapaszkodom, akik előttem írtatok lírát,
szóttetek villámból dallamokat, mert a tudósok
veszélyesek, nem szándékosan, miközben a bonthatatlan
természet ismeretét, az elektromos információ korát
megteremtik, akár a maghasításét, a hidrogénbombáét.

Költők, ti nem okoztok mást, csak mámort a
szavaitokkal, zenetermők a szimfóniáitokkal.
Ó ti százszor megünnepeltek itt a romokban. Nincs
olyan hosszú-hosszú költemény, hogy mindnyájatok
nevét felsoroljam! Akárhol dolgoztok, az Alpokban
vagy az Alföldön ezer és ezer év óta a mai percreig.

Belétek kapaszkodom itt süllyedő csónakomban.
De jó, hogy énekeltek és orgonáltok ma is, holnap
is a gyönyör napszámosaiként. Réges-régen az isteneket
imádták úgy, ahogy most titeket, mert mélység s
magasság kapcsai vagytok a művészetek minden
varázsfajtájában, és agyatok nem más, mint a mindenség.

Hej, az öregség „költészete”!

Mikor hirtelen fejbe taszít a fájás,
és a rövid sétákhoz is kell a bot,
vagy orvosnak panaszkodni talán más,
és az izzó nők iránt is közömbös vagyok,
én, a Don Giovanni és Casanova?
Stafétát rendeznek nekem a betegségek:
alig gyógyul az egyik, már ott az új
nyavalya, lábgörcs táncával töltöm az éjjelt,
s gőgös, vén lelkem mégis kitartást tanul.

Már alig olvasok. Húsz perc után fáj a szemem,
a bal, a jobb évtizedekkel ezelőtt kialudt.
Versem betűit még leütöm írógépen.
A múzsák tudják, melyikre mennyi jut.
„Ez mindent olvas”, mondták a társak régen,
ma bezzeg nem irigylik félvakságomat.
Jó, hogy van egy kis könyvtár agyam mélyetében,
és néhány verssor, regényrészlet tisztán megmaradt,
ha erőltetem, sok szerző és cím nem kopik
el, bár a nyelvek egyre halványabban szólnak,
keresnem kell szótáram kincseit:
pedig franciák, angolok, németek mind enyémeek voltak.

Kínom hol ezt vagy azt a testrészt
rohanja meg, hogy hangosan kérdezem:
kilencven felé miért is okozna az vészt,
ha egyik lábam vagy kezem nem volna többé eleven?
Mikor még erdőt, hegyet jártam, s folyók
voltak testvéreim esztendőkön át,
nem gondoltam, hogy húsz-harminc év, és csak totyogok
megragadva az ajtófélfák sorát.
Egyensúlyérzésem néha semmi, bármikor
fölbuktathat egy víg szőnyegfodor.

Jaj, ha olyat kiálthatnék a vénkorról egyszer, mint Füst Milán,
ifjúságomat talán fölcserélném könnyed
mozdulattal, s nem keseregnék dög-éveim után.
De már csak az egyre hosszabb ijedtségek jönnek,
még jó, hogy a hiú számolgotást szégyellem.

Ahány van, pontosan annyi időm van még,
csak legyenek, akik szorítják széthulló ujjpercem,
és együtt sírnának mindnyájan, mennyi emlék
robbanna szívükbe, ha hirtelen elesnék.

A hal

Egyszer csak leütött az álom. Hal
lettem. Zákányos tóban úsztam
haltársaimmal. Kristályos víz sehol.
Pikkelyem azért csillámlott, és
ügyesen elkerültem a nagy harcsák száját.
Mit tudtam én, mit jelent halnak
lenni, kopoltyúval inni a levegőt?

A mélyben – nem hittem el – könyvek polcai
keringtek. Különös művek voltak ott:
orvosságos füvekről, csillagábrákról, emberi
szervekről, történelemről szólók. Hogy tudtam
olvasni? Mert mégse olyan voltam,
mint a többi hal. Ujjongás vett ölébe:
hal létemre kitárult előttem a sokalakú lét.

Boldogan táncoltattak a habok, vidámabb
ember nem lehet. Ó hiszen onnan
származom! Mégis megdöbbenett, hogy
hal is vagyok. Uszonyaim reggel karokká,
lábakká nőttek vissza az örök változás törvénye
szerint, mert csak az marad meg, ami
mindig más. Tüdőmben nagyzenekar
zendült: dob, hegedű, kürt, hárfá és oxigén-orgona!